

Verslag**Centraal College van Deskundigen Restauratiekwaliteit**

Plaats: Gouda

Datum: 12 september 2014

Naam	Vertegenwoordigt	Werkt bij
Aanwezig:		
Rob van Hees	Voorzitter CCvD	
Walter de Koning	Secretaris CCvD	ERM
Jan Roest	Vereniging architecten werkzaam in de Restauratie – VAWR	Van Hoogevest Architecten
Kasper Burgy	Vakgroep Restauratie	Burgy Bouwbedrijf
Rients Anne Slotema	Federatie Grote Monumentengemeenten - FGM	Leiden
Martinus van Milt	Gespecialiseerde aannemers	Van Milt / Takkenkamp
Hendrik-Jan Tolboom	Rijksdienst Cultureel Erfgoed – RCE	RCE
Arjen van der Drift	Certificerende instellingen	KIWA
Ron Spaan	Opdrachtgevers	Boei
Afwezig:		
Gerard Ottevanger	provincies	Provincie Zuid-Holland
Marc van Roosmalen	Raad voor Vastgoed Rijksoverheid –RVR	Rijksvastgoedbedrijf
Michiel van Hunen	Rijksdienst Cultureel Erfgoed – RCE	RCE

1. Opening, vaststellen agenda

De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld. Gerard Ottevanger is afwezig wegens ziekte. Michiel van Hunen wordt voor deze vergadering vervangen door Hendrik-Jan Tolboom (RCE). Marc van Roosmalen is afwezig, maar heeft schriftelijk gereageerd. De certificerende instellingen worden bij toerbeurt (jaarlijkse wisseling) vertegenwoordigd. Arjen van der Drift neemt met ingang van deze vergadering het stokje over van Miranda Maring. Ron Spaan (Boei) is voor het eerst aanwezig namens de opdrachtgevers (opvolger Arno Boon). Rob van Hees heet de vervangers en nieuwe leden van harte welkom.

De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

2. Verslag bijeenkomst 17 maart 2014 + actielijst

Redactioneel:

Besluit: het verslag wordt ongewijzigd vastgesteld.

Naar aanleiding van:

Rob van Hees benadrukt het belang van de behoefte aan begeleidende informatie (korte samenvatting, wegwijzer) bij URL-en. Verder benadrukt hij de conclusie van de vorige vergadering over de grens tussen de URL Voegwerk en de URL Metselwerk. Dit komt terug bij agendapunt 3.

Actielijst:

De actielijst wordt doorgenomen en bijgewerkt.

3. Vaststellen herziening URL 4006 Voegwerk

Op 20 juni 2014 is de ontwerp-herziening vastgesteld. Het document heeft ter inzage gelegen. Er zijn 8 reacties ontvangen die door de begeleidingscommissie zijn besproken. In de agendanotitie zijn de reacties op de ontvangen commentaren vermeld. Verder is het ontwerp getoetst aan de Bouwproducten Verordening; ook de opmerkingen uit deze toets zijn verwerkt.

Tenslotte heeft toets aan de STABU-systematiek plaatsgevonden. Uit de Klankbordgroep Restauratiebestek komt de opmerking dat de afbakening t.o.v. URL 4003 Historisch Metselwerk (inboetwerk in URL Voegwerk) problematisch is en men verzoekt om dit te herzien. Voorgesteld wordt voor de invoering een

overgangstermijn van 1 jaar aan te houden, startend op 1 oktober 2014. Na dat jaar vervallen de huidige versie van de URL Voegwerk en de aparte BRL voor Voegwerk.

Tijdens de bespreking komt het volgende aan de orde:

- De relatie tussen de URL 4003 Metselwerk en URL 4006 Voegwerk wordt besproken, met name in het licht van de opmerkingen vanuit de Klankbordgroep Restauratiebestek. De huidige constructie met wederzijds verwijzing sluit echter goed aan bij de uitvoeringspraktijk en wordt pragmatisch daarom bevonden. Het CCvD besluit de huidige grens te handhaven. Het college overweegt ook dat dergelijke grenzen bij diverse URL-en zullen spelen en dat CI-en dan ook het aanpalende deel moeten kunnen meenemen.
- MvM/
WdK - Opleidingen en kwalificaties van personen. Het CCvD onderschrijft de wens om duidelijkheid te scheppen op dit punt; het item zal aan de URL worden toegevoegd. Martinus van Milt en Walter de Koning overleggen over de juiste tekst.
- Auditstructuur. Ter vergadering wordt een voorstel voor de audits bij grotere, kleinere bedrijven en OZP-ers (verdeeld over categorieën A, B en C) uitgedeeld. De uitgedeelde notitie wordt gedragen door het Gevelgilde en Voeggarant. Arjen van der Drift merkt op dat het voorstel wel een erg krappe tijdsduur (1 uur) omvat voor de toets op een werk. Martinus beaamt dat, maar geeft aan dat het wordt aangevuld met onaangekondigde steekproeven en dat het om netto-tijd (dus excl. reistijd) gaat.
- Notitie met behandeling ingekomen reacties. De reacties van de begeleidingscommissie worden onderschreven. De URL zal op basis hiervan worden aangepast. Dit betekent ook een verduidelijking in de URL Metselwerk m.b.t. de relatie met de URL Voegwerk.
- WdK - Op voorstel van Rients Anne Slotema wordt (gezien de gewijzigde terminologie in de regelgeving) in alle BRL-en en URL-en de volgende wijziging doorgevoerd: 'beeldbepalend' wordt vervangen door 'karakteristiek'
- WdK - Ter vergadering wordt een notitie uitgereikt van Hobéon waarin een verduidelijking van de BRL 4000 en URL 4006 m.b.t. de term 'inhuur' wordt gevraagd. Bij bespreking blijkt het voorstel onduidelijkheden op te leveren. Het CCvD vindt duidelijkheid op dit item essentieel (ook voor andere URL-en). Het zal daarom worden doorgenomen in een apart (telefonisch) overleg tussen Miranda Maring, Arjen van der Drift, Martinus van Milt en Walter de Koning. Het resultaat zal per mail aan het CCvD ter goedkeuring worden voorgelegd. Dit heeft de consequentie dat de URL een maand later in werking zal treden.

Besluit:

- URL 4006 aanvullen met een bijlage voor opleidingen en de ter vergadering besproken tekst over de auditstructuur
- URL 4006 wijzigen cfm de notitie 'Commentaar ter inzage legging URL 4006 restauratievoegwerk'
- Via apart overleg duidelijkheid verkrijgen over de voorgestelde wijziging m.b.t. 'inhuur' en het resultaat per mail ter goedkeuring voorleggen aan het CCvD
- URL 4006 Voegwerk wordt met in achtneming van bovenstaande wijzigingen en besluiten vastgesteld
- De URL 4006 treedt in werking op 1 november 2014
- De huidige BRL en URL Voegwerk vervallen per 31 oktober 2015

4. Vaststellen URL 4007 Steenhouwwerk

In maart 2013 is de URL Steenhouwwerk vastgesteld, horend bij de toenmalige BRL Instandhoudingstechnologie. Het is gewenst om URL 4007 te herzien:

- De wens om de URL te scharen onder de BRL 4000 Onderhoud en Restauratie nu de BRL Instandhoudingstechnologie is vervallen. Dit betekent diverse aanpassingen (mn redactioneel)
- De wens om diverse vernieuwingen ook in deze URL te implementeren: restauratie-ethiek, opzet en structuur van de URL, codering etc.; dit betekent dat de afspraken m.b.t. steenhouwwerk op dezelfde manier geschreven zijn als andere URL-en en daardoor kan aansluiten bij de nieuwe Stabu-systematiek (restauratiebestek) en eisen in het kader van BRIM-subsidiering
- Een zeer beperkt aantal inhoudelijke wijzigingen (mn de omschrijving van steensoorten)
- Toetsing aan de eisen van nieuwe wetgeving (mn de Bouwproducten Verordening)

De vorm van de nieuwe URL is heel anders, maar inhoudelijk zijn de wijzigingen tamelijk beperkt. Daarom wordt voorgesteld om de wijziging niet eerst ter inzage te leggen, maar direct definitief vast te stellen.

Tijdens de bespreking komt het volgende aan de orde:

- Rients Anne Slotema: De indeling (hoofdstukken / bijlagen) wijkt af van andere URL-en. Besloten wordt de hoofdstukindeling aan te passen. De bijlagen blijven gezien de omvang in deze vorm bestaan
- Hendrik-Jan Tolboom merkt op dat de voorkeur voor kopiëren boven imiteren vreemd overkomt, nu dat ook het hanteren van 'oude technieken' impliceert. Dat zal echter maar in beperkte mate gebeuren. Omdat deze passage voor alle BRL-en en URL-en geldt wordt besloten dit onderwerp volgende vergadering apart te bespreken en voor te bereiden in overleg met Michiel van Hunen.
- Nu het aantal (onderwerp-specifieke) definities in de URL-en toeneemt is het zaak om te letten op de onderlinge consistentie. Enkele voorbeelden worden besproken maar leiden niet tot tekstwijziging. Expliciet wordt vastgesteld dat door ERM vastgestelde definities kunnen en mogen afwijken van standaardwerken als Haslinghuis. Bekend is dat er Europese normen worden voorbereid die ook consequenties zullen hebben voor de ERM-definities; tzt zullen de ERM-definities daar op worden aangepast.
- De maattolerantie (blz. 21) van 50% is wel erg groot. Het nieuwe stuk moet immers passen in het werk. Deze vraag zal aan de begeleidingscommissie worden voorgelegd.
- De tabel Restauratie-categorieën leidt tot diverse opmerkingen die aan de begeleidingscommissie zullen worden voorgelegd en vervolgens verwerkt.
- In bijlage 4B zijn (vanaf blz. 35) zijn bij diverse items passages over wetgeving opgenomen die gedateerd zijn. De passages worden geschrapt en vervangen door een verwijzing naar de paragraaf in de URL over vergunningen en regelgeving.
- Na discussie worden passages over stomen / druk in bijlage 4B niet aangepast. In dezelfde bijlage zijn sommige beschrijvingen meer uitgebreid dan andere; dit is gebaseerd op de beschikbare gegevens, geen wijziging nodig.
- De grens tussen grote en kleine bedrijven (5 FTE) wordt onderschreven
- Het bijschrijft bij de foto op blz 13 is niet juist (betreft imiteren ipv kopiëren)
- Martinus van Milt wijst er op dat ook in deze URL om pragmatische redenen

MvH /
WdK

extra onderwerpen zijn opgenomen die strikt genomen geen steenhouwen betreffen

- Marc van Roosmalen heeft (schriftelijk) verzocht om een extra reactietermijn op de tekst van de URL. Besproken wordt dat het inderdaad gewenst is nog een extra slag te maken. De extra reactietermijn bedraagt 3 weken (dus tot en met 3 oktober). Dit heeft de consequentie dat de URL een maand later in werking zal treden.

Besluit:

- Bovengenoemde wijzigingen in overleg met de begeleidingscommissie doorvoeren
- De URL 4007 wordt vastgesteld met in achtname van bovenstaande wijzigingen
- De URL 4007 treedt in werking op 1 november 2014
- De huidige versie van de URL Steenhouwwerk vervalt per 31 oktober 2015

5. Vrijgeven voor een openbare reactieronde van ontwerp-URL 4004 Riet (daken, wanden, molens)

Door de begeleidingscommissie voor de URL Riet is een ontwerp voor de URL 4000 opgesteld. Aanleiding is de wens van de leden van de Vakfederatie Riet om het rietdekken adequaat te beschrijven. Het is een eerste versie van een URL voor dit onderwerp, er is geen 'voorganger'. Dat geldt zeker voor het onderdeel dat zich richt op het dekken van molens (met name par 3.8). Afsproken is om juist dit onderdeel expliciet te bespreken met in molenonderhoud gespecialiseerde groepen. De URL past bij de BRL 4000 Onderhoud en Restauratie en is daarmee certificeerbaar. Het draagvlak voor certificeren lijkt echter voornamelijk beperkt, maar kan zich verder ontwikkelen. Het draagvlak voor de URL (en afstemming op Stabu) is zeker wel aanwezig. Invoeren wordt beoogd per 1 januari 2015.

Tijdens de bespreking komt het volgende aan de orde:

- Vanuit de molenmakers worden diverse opmerkingen verwacht. Die zullen worden meegenomen in de procedure voor te inzage legging en besproken in de begeleidingscommissie (geen reden om nu aan te houden);
- In par 3.5.2 wordt alleen gesproken over rondhout. Geen ander hout?
- Blz. 19 wordt alleen gesproken over beschermen tegen uitdrogen. Niet tegen regen?
- Blz. 25 aanbreng noodloketten: hier wordt geen maximale lengte besproken, elders wel. Is dat gewenst?

- Blz. 28: lood achter schoorsteen. In de beschrijving opnemen dat er ruimte voor onderhoud vrijgehouden moet worden.
- Tabel restauratiecategorieën: diverse opmerkingen (regels 1,2,4 12,13).

Besluit: de ontwerp-URL 4004 Riet wordt vrijgegeven voor een openbare reactieronde met in achtname van bovenstaande opmerkingen

6. Vrijgeven voor openbare reactieronde van ontwerp-URL 4010 Historisch Leidak

Door de begeleidingscommissie voor de URL Historisch Leidak is een ontwerp voor de URL 4010 opgesteld. De ontwerp URL is een samenvoeging van een onderdeel van een bestaande BRL voor nieuwbouw (leidak in Maasdekking) en een aparte URL voor leidak in Rijndekking. Aanleiding is de onbevredigende situatie door splitsing

van het onderwerp over verschillende documenten. Doel is de aansluiting bij de BRL 4000 en de Stabu-systematiek. De tekeningen bij de URL worden nog toegevoegd voor publicatie. De URL past bij de BRL 4000 Onderhoud en Restauratie en is daarmee certificeerbaar. Invoeren wordt beoogd per 1 januari 2015.

Tijdens de bespreking komen de volgende zaken aan de orde:

- Deelcertificaten. De begeleidingscommissie heeft besproken dat er wel documenten worden samengevoegd maar dat de onderwerpen maasdekking en rijndekking zeer specifiek zijn zodat men zich apart moet kwalificeren voor beide typen. Na enige discussie wordt die keuze van de begeleidingscommissie onderschreven
- De hoofdstukindeling wijkt af van de gebruikelijke opzet van URL-en. Dit moet geharmoniseerd worden.
- In de paragraafindeling zijn er verschillen tussen rijndekking en maasdekking. Dit hangt samen met de verschillen tussen beide onderwerpen; de verschillen in opzet zijn terecht
- De tabel Restauratie-categorieën wordt besproken. De regels 3, 5, 6 en 10 leiden tot opmerkingen die worden voorgelegd aan de rapporteur voor ter inzage legging
- Verder wordt besproken dat de betekenis van de scores nu verschilt per URL. Dit moet echter steeds hetzelfde zijn. Gekozen wordt voor: ja = van toepassing (i.p.v. toegestaan) en nee = niet van toepassing (i.p.v. niet toegestaan). Deze wijziging zal in alle URL-en worden doorgevoerd
- In par 6.2.1: geen passage over de lengte van het lood (zoals op blz. 36)?
- In par 4.2.5.: toevoegen van een passage over het aanbrengen van de dampremmende laag (met name dat niet is toegestaan)

WdK

Besluit: de ontwerp-URL 4010 Historisch Leidak wordt vrijgegeven voor een openbare reactieronde met in achtname van bovenstaande opmerkingen

7. Diversen

7.1. Restauratiebestek

Tijdens de vorige vergadering heeft Marjella Prins de stand van zaken in het project restauratiebestek toegelicht. Inmiddels is de ontwikkeling van het restauratiebestek een volgende fase ingegaan: het maken van de aansluitbestanden tussen de URL's die gereed zijn en de Stabu-systematiek. De aansluitbestanden zullen aan het CCvD restauratiekwaliteit ter vaststelling worden voorgelegd.

De Klankbordgroep heeft enkele verbeteringen voorgesteld op de URL-en 4001 Timmerwerk en 4002 Glas in lood panelen. Kleine wijzigingen kunnen direct worden verwerkt, andere worden bewaard voor een update van de URL-en.

WdK

Besluit: verwerken van de verbeteringen in URL 4001 en URL 4002; mandaat voor uitwerking

7.2 stand van zaken ontwikkeling ERM-documenten

Het agendastuk bevat de stand van zaken in het ontwikkelen van BRL-en en URL-en. Voor de aansluitbestanden Stabu zal een aparte planning worden opgesteld. De eerste 2 (Timmerwerk en Glas in lood) worden in november behandeld in het CCvD. Besproken wordt het volgende:

- de vermelding GEAR zal worden aangepast
- het reinigen van gevels levert veel discussie op en een richtlijn heeft dus prioriteit. Het opstarten van dit werk is echter op dit moment niet goed in te

WdK

passen in de al lopende werkzaamheden. Hendrik-Jan Tolboom wijst er opdat het eigenlijk zou moeten gaan om het 'ontstoren' (cosmetisch ingrijpen in het uiterlijk van het gebouw): reinigen an sich is geen probleem

7.3 concept-projectplan URL 4012 smeedwerk

Op verzoek van het NGK is een projectplan opgesteld voor het omzetten van de huidige NGK-regeling in een URL die bij BRL 4000 past. Op dit moment is er nog geen reactie van NGK.

Besluit: het projectplan wordt vastgesteld (onder voorbehoud van reactie NGK).

7.4 Aanbesteden met kwaliteit

ERM is in overleg met RVB over het aanbesteden van onderhoudswerk en restauratiewerk bij monumenten. Besluitvorming verwacht in september 2014. Eea komt ook aan de orde bij het RCE-congres Restauratiekwaliteit op 8 oktober 2014. De gedachte is dit mede te baseren op de URL-en en certificaten. De agendanotitie is een discussienotitie over dit onderwerp. Het CCvD acht dit een goede ontwikkeling, bespreekt kort diverse vragen n.a.v. de notitie en wacht de besluitvorming van RVB af.

7.5 vraagstelling aan certificerende instellingen t.b.v. jaarverslag

Ten behoeve van het opstellen van een jaarlijks verslag verzamelen de certificerende instellingen data en leveren die geanonimiseerd aan bij ERM.

Afgesproken is de vraagstelling (die aan alle CI's hetzelfde is) te actualiseren. Het voorste bevat enkele wijzigingen t.o.v. de eerdere versie.

Besproken wordt het volgende:

- Martinus van Milt vraagt hoe certificerende instellingen getoetst worden? Normaal gesproken gebeurt dat door de Raad voor Accreditatie die een certificerende instelling 'accrediteert'. In het geval van ERM-documenten is daar niet voor gekozen omdat de ontwikkeling van normdocumenten (BRL-en en URL-en) nog lang niet voltooid en op voldoende niveau is.
- Hoe worden vakdeskundigen getoetst? Dit onderwerp zal volgende vergadering apart besproken worden, na overleg met de certificerende instellingen.

WdK

Besluit: de gewijzigde vragenlijst wordt vastgesteld

8. Monumentenregie.nl, website voor opdrachtgevers

Voor professionele opdrachtgevers zonder veel zicht op restauraties wordt gewerkt aan een website die zicht moet beiden op belangrijke aspecten van het restauratiewerk. Zie www.monumentenregie.nl. Het College heeft een positieve indruk van opzet en inhoud van de site.

9. Rondvraag

Ron Spaan kijkt positief terug op zijn eerste CCvD-vergadering.

Volgende vergadering op 29 november, 9.30 – 12.00 uur bij ERM in Gouda.